

40 anys amb Les Gralles del Baix Penedès

Jaume Vidal i Vidal, *Carboner* o *Maestro* (1918-1996), músic, compositor i reconegut graller, va crear Les Gralles del Baix Penedès el 1975, amb Joan Jané, *Jan Merenguet* (1920-2000), i ell mateix com a primeres gralles; Eduard Vericat (1947) i Anton Mañé, *Ton de la Gralla* (1920-2005), com a segones gralles; i Joan Vidal, *Tof* o *Baltasar* (1907-1997), com a timbaler. El 1976, Jordi Inglès, *Bero*, que n'havia après amb *Jan Merenguet*, s'hi va incorporar inicialment com a substitut d'Eduard Vericat. Posteriorment també s'hi va incorporar Isabel Ciuró de Torredembarra. Podem considerar que aquesta és la primera època de Les Gralles del Baix Penedès, que va de 1975 a 1980.

La segona època va començar el 1981, quan Jaume Vidal, *Carboner*, va iniciar classes de gralla per als joves de la vila, entre els quals hi havia uns quants integrants del Ball de bastons del Vendrell, i així hi va poder incorporar nous grallers joves com ara Carles Bo, *Bojane*; Carles Guasch; Gerard Guinovart, *Guino*; Jordi López; Francesc Mercadé; Josep Joan Pellejà, *Pelle*, i Miquel Rovira, i el timbaler Gerard Ramon. Aquest fou l'inici de la que podem anomenar Escola de Jaume Vidal i Vidal, que s'ha mantingut fins a l'actualitat a Les Gralles del Baix Penedès.

I posteriorment s'hi incorporaren les primeres gralleres, Anna Nin i Rosa Maria Marcé, i també Joan Ramon Ivern, Pere Marcé, Jan Manyer, Montse Meneses, *Mene*, i els timbalers Rafael Claramunt i Eduard Miravall, que van poder gaudir del mestratge directe del *Carboner*. Paral·lelament, en Jaume Vidal creà el 1984 una «cobla primitiva» o «petita cobla» de sardanes, formada per Jordi Inglès, *Bero*, primera gralla; Jaume Vidal, *Carboner*, segona gralla; Xavier Inglès, tercera gralla; Carles

Guasch, quarta gralla; Lli Urpí, contrabaix, i Salvador Guasch, flabioli i tamborí. Aquesta cobla va arribar a fer vuit concerts, dels quals cal destacar el del 24 de setembre del 1984 a la plaça de Sant Jaume per les festes de la Mercè de Barcelona.

Entre 1983 i 1984 Les Gralles del Baix Penedès van agafar el relleu de la colla de grallers Els Macaris del moment -Albert Jané, *Carbassó* (1928-2010) i Joan Domingo, *Macari* (1925-2013) a les gralles i Josep Sonet, *Peces* (1910-1987) al timbal-, i van esdevenir els grallers oficials de la colla castellera dels Nens del Vendrell, fins al 2014.

El 1991 Les Gralles del Baix Penedès i els Geganters del Vendrell van organitzar un curs de gralla a l'escola Àngel Guimerà, que van impartir Carles Guasch i Anna Nin, en el qual hi van participar molts dels grallers actuals

La tercera època de Les Gralles del Baix Penedès va començar el 1994 amb l'entrada escalonada de nous grallers, gralleres i timbalers, que han tingut com a mestres a grallers i gralleres de les èpoques anteriors. Aquesta generació, a partir del 2010, s'ha vist complementada amb joves grallers i gralleres amb bona formació musical i que són deixebles de Jordi Inglès, *Bero* i Adrià Grandia.

Des del 1979 acompanyen el Ball de bastons del Vendrell, i el

1996, amb la represa de balls de la Cercavila de Cultura Popular de Festa Major de Vendrell, van assumir la música del Ball de gitanes amb gralls, del Ball de pastorets amb flabioli, tot iniciant una interessant diversificació instrumental, i del Ball de cercolets, inicialment amb gralles i a partir del 2000 amb una mitja cobla (sac de gemecs i flabioli i tamborí).

Amb l'inici el 2006 de l'Agrupació de Cultura Popular del Vendrell, Les Gralles del Baix Penedès entren a formar part de l'entitat com a secció musical, i assumeixen l'acompanyament del Ball de bastons, el Ball de faixes i el Ball de la patatuf amb gralles, del Ball de gitanes amb gralls, i del Ball de figuetaires amb flabiols.

Han acompanyat falcons, castellers, gegants, balls de bastons i altres balls populars de localitats del Penedès i d'altres indrets. Han participat en cercaviles, actes festius i homenatges, i han realitzat diversos concerts de gralla.

Les Gralles del Baix Penedès han mantingut i estès el so i el timbre de la gralla propis de les colles de grallers del Vendrell de la segona meitat del segle xx, com la dels Macaris, formada pels grallers Albert Jané, *Carbassó* (1928-2010) i Joan Domingo, *Macari* (1925-2013) i el timbaler Jaume Esteve, *Casalta* (1926), en la qual també hi toquen el graller Antoni Oller (1929-2016) i el timbaler Josep Sonet, *Peces* (1910-1987).

Jordi Quintana

QUATREQUARTS

Quatre músics que hem estudiat junts, amics, professionals i apassionats de les gralles, us volem presentar una nova proposta sonora.

Fa temps, l'aparició de la gralla baixa va obrir les portes a noves possibilitats i es va consolidar dins la formació de tres gralles i timbal, una formació versàtil tant per a carrer com per a concert. Però recentment el constructor Ton Munné ha creat la gralla subbaixa i això ens obre noves possibilitats altra vegada i nosaltres no ens hem pogut resistir a explorar-les.

Dues gralles dolces, una de baixa i una de subbaixa, conformen una agrupació nova i inèdita, i que, per tant, està mancada d'un repertori propi. El quartet de corda o de saxos són agrupacions exitoses de la música clàssica i moderna i ens proporcionen molt material fàcilment arranjable per començar a experimentar amb la nostra nova formació.

Els catalans diem les hores amb quarts, quatre quarts fan una hora i quatre músics un nou grup.

Volem agrair la col·laboració de Víctor Merencio; Carles Guasch; Jordi Inglès, *Bero*; Marta Juncadella i Josep Joan Pellejà, *Pelle*.

Música de
GRALLES
al Vendrell
40 anys amb Les Gralles
del Baix Penedès

Les Gralles
del Baix Penedès
(EL VENDRELL)

Tocats de Canya
(EL VENDRELL)

Els Mosquits
(EL VENDRELL)

Els Aixarts
(EL VENDRELL)

QuatreQuarts

Auditori Pau Casals × Cicle de Tardor
Divendres 14 × Octubre 2016 × 20:30h vespre

PROGRAMA

LES GRALLES DEL BAIX Penedès

Toc de processó, popular del Penedès, Arranj. Jaume Vidal

El toc de processó és una peça tradicional amb un aire antic, que manté la seva funcionalitat dins el repertori tradicional de les gralles. Les seves notes són llargues, sovint ornamentades amb grupets i mordents, i amb silencis de les gralles acompanyats del redoblament del timbal. Aquest toc per a dues gralles i timbal és de ritme ternari i té un aire majestuós. Es tocava i encara es toca per acompanyar la processó de Corpus, els Pans Beneïts o altres manifestacions eclesiàstiques. Com en altres peces, Jaume Vidal va donar forma i harmonia a tocs que havia sentit i après de vells grallers i d'antigues colles de grallers, com ara els Gonsers de Sant Jaume dels Domenys.

Ofertori, Jaume Vidal, s.d.

En una entrevista amb Anton Mañé i Mercadé, *Ton de la Gralla*, que vam tenir el 29 de gener del 2005, ens va comentar que en Jaume Vidal els havia explicat que havia sentit aquesta melodia a un graller vell, possiblement de la colla dels Gonsers de Sant Jaume dels Domenys, i que posteriorment l'arreglà i l'harmonitzà. Sembla que al voltant del 1945 s'havia d'estrenar a dues veus a l'església, però que no es va fer per desavinences amb el rector. Llavors, en Jaume Vidal la va harmonitzar per a quatre gralles.

Gralles: Carles Bo, Gerard Guinovart, Pere Marcé, Rosa M. Marcé, Anna Nin i Miquel Rovira

Timbals: Rafel Claramunt i Eduard Miravall

ELS MOSQUITS, grup creat al Vendrell el 2009

Per tu ploro, sardana, Josep Maria, *Pep*, Ventura, 1872. Arranj.

Adrià Grandia

Pep Ventura, renovador de la tenora juntament amb Andreu Turon, i de la sardana, va compondre aquesta en record de la mort de la seva esposa. Es va estrenar el 29 de setembre del 1872 a la plaça de Catalunya de Barcelona. El 1906 Joan Maragall hi posà lletra: «Adéu, rosa d'abril! / Adéu, rosa encarnada! / Demà, lluny del teu roser, / d'enyorament me moriré.»

Diu Grandia que «el rept e d'arranjar sardanes i encara més les que són populars rau en la reducció de la música que està escrita per a 11 músics (els que conformen una cobla) al duo de gralles i el timbal. Per tant, l'harmonia resta en l'esquelet primitiu. La primera gralla ens va explicant la melodia, els contracants i respostes són obligats per a la segona gralla i el timbal no té més remei que fer el ritme que ens marquen fiscorns i contrabaix. L'acoblament del grup és bàsic per dominar les dinàmiques i tempos que donen a la sardana el seu peculiar cant».

La bicicleta, Feliu Monné, 1901

Com diu Xavier Bayer, l'estil musical de Monné, que també es troba en aquesta peça, és «brillant, amb uns perfils melòdics simples però de gran força expressiva i una harmonia bàsica». *La bicicleta* destaca com a peça de lluïment atès el virtuosisme que cal en la interpretació de la 1a veu, sobretot en les variacions. Contràriament, la 2a i 3a veus són molt més senzilles i sovint fan la funció de marcar el ritme amb un joc arpegiat i harmònic de tòniques i dominants.

Grallers: Adrià Grandia i Jordi Inglès, *Bero*

Amb la col·laboració de: Martí Quintana

Timbaler: Daniel Cañellas, *Mosquit*

LES GRALLES DEL BAIX Penedès

Pasdoble núm. 5, Francesc Toldrà, 1900

Aquest tema de Toldrà va formar part del repertori d'una de les colles de grallers de més prestigi de final del segle xix i principi del segle xx, els Bastarons de Vila-rodona, que van ser els que la hi van encarregar.

La coqueta, havanera, Josep Olivella, 1894

Americana tranquil·la, formada per una introducció i dues frases, la segona de les quals inclou alguns compassos de solo i una coda final. Actualment és el ball dels gegants Anastasi i Maria de Badalona.

Gralles: Helena Cullaré; Elisabet Díaz; Òscar Francés; Carles Guasch; Jordi Inglès, *Bero*; Joan Ramon Ivern; Josep Joan Pellejà, *Pelle*; i Edgar Solé

Timbals: Rafel Claramunt i Eduard Miravall

TOCATS DE CANYA, grup creat al Vendrell el 1998

La família Adams, Vic Mizzy, 1964. Arranj. Rosa Sanhuja
Sintonia alegre i alhora «tètrica» de la sèrie de televisió del mateix nom, en la qual destaca la percussió feta picant els dits.

Soy minero, cobla, Daniel Montorio, 1955

Amb lletra de Ramon Perelló, va ser immortalitzada per Antonio Molina.

Grallers: Pere Esteban, Joan Figueras i Felip Nin

Timbaler: Àngel Aunió

LES GRALLES DEL BAIX Penedès

Vila, Esteve Molero, 2011

Himne de la Coordinadora de Grallers de Vilafranca, compost amb motiu de la celebració del 20è Dia del Graller. A partir d'una entrada anacrúsica, s'inicia una alegre marxa binària que desemboca en un vals et, al final del qual es reprèn la marxa.

Himne de l'Esplai del Vendrell Gent Gran, Jaume Vidal, s.d. Arranj. Jordi López

Himne per a dues veus i piano, amb lletra de Francesc Almirall, que està format per dues parts, que bé podrien ser els curts i els llargs d'una sardana.

Gralles: Helena Cullaré; Elisabet Díaz; Òscar Francés; Carles Guasch; Jordi Inglès, *Bero*; Joan Ramon Ivern; Josep Joan Pellejà, *Pelle*; i Edgar Solé

Timbals: Rafel Claramunt i Eduard Miravall

ELS AIXARTS, grup creat al Vendrell el 2012

Hallelujah, Leonard Cohen (enregistrada el 1984). Arranj. Jordi López
Cançó originalment en do major i forma de vals, que inclou el text «goes like this, the fourth, the fifth, the minor fall, and the major lift», on indica la progressió dels seus acords: do, fa, sol, la menor i fa. La versió per a gralles i timbals d'Els Aixarts té forma de balada amb swing.

Plenitud, Jordi López, 2016

Diu l'autor que és una «peça composta per a una celebració molt especial», de la qual n'estrena una versió per a gralles i timbals, a ritme de bolero i txa-txa-txa.

Grallers: Jordi López, Johnny Martínez i Jaume Palau

Timbalers: Gabriel Bové i Rubèn Ortega

COBLA DE LES GRALLES DEL BAIX Penedès

Camperola, sardana, Jaume Vidal, 1984. Arranj. Jordi López

Sardana a quatre veus, amb lletra de Llorenç Arboç.

Com hem comentat anteriorment, Jaume Vidal creà el 1984 una «cobla primitiva» o «petita cobla» de sardanes, formada per Jordi Inglès, *Bero*, primera gralla; Jaume Vidal, *Carboner*, segona gralla; Xavier Inglès, tercera gralla; Carles Guasch, quarta gralla; Lli Urpí, contrabaix, i Salvador Guasch, flabiol i tambori. Aquesta i altres sardanes de Jaume Vidal o d'altres autors, van formar el repertori de la cobla.

Gralles de dues claus: Jordi Inglès, *Bero* i Jordi López

Gralles de 4 claus: Adrià Grandia i Carles Guasch

Flabiol i tambori: Roger Serra

QUATREQUARTS

Viàtics de Girona, s. xix. Arranj. Daniel Carbonell

Música que acompanyava l'eucaristia quan sortia de l'església per ser administrada als que estaven en perill de mort.

Capricho catalán, Isaac Albéniz, 1890. Arranj. Daniel Carbonell
Escrita durant l'estada d'Albéniz a Londres, forma part d'*Espanya: seis hojas de álbum* (op. 165), obra formada per sis peces per a piano: *Preludio*, *Tango*, *Malagueña*, *Serenata*, *Capricho catalán* i *Zorcico*. El *Capricho catalán* està basat en una dansa popular.

El testament d'Amèlia, cançó popular catalana. Harm. Enric Morera, 1910. Adapt. Daniel Carbonell
Cançó anònima, que a manera de romanç, explica la història d'una dama, que és enverinada per la seva mare, i que en morir li deixa per testament: «...el marit meu / perquè el tingueu en cambra / com fa molt temps que feu». És una peça lenta, de compàs ternari i tonalitat menor, en la qual els intervals de tercera menor li donen una caràcter tristo.

Suite Helénica, Pedro Iturralde, aprox. 1999. Arranj. QuatreQuarts

Diu l'autor Pedro Iturrialde que *Kalamatianós*, la primera dansa de la suite escrita en harmonia modal «alude a una regió de las islas griegas, a la ciudad de Kalamata [...], cuyo baile típico (el *kalamatianós*) es uno de los más extendidos por la península helénica. El *Kalamatianós*, en la *Suite Helénica* asume su condición de pieza del folklore griego en compás irregular de 7/8 (3+2+2) y con una estructura melódica en forma de "llamada-respuesta" entre la sección de saxofones y el resto de la banda, añadiendo en la respuesta una nueva línea contrapuntística, y más florituras típicas del folklore en la melodía». *Funky*, la segona dansa, es tracta «de una línea ostinato sobre el bajo do, que en combinació rítmica con dos acordes [...], sobre cuyos dos compases repetidos el solista puede hacer su propia creación espontánea (improvisación), o tocar lo escrito (trascipción de una improvisación del autor)». La tercera dansa, *Vals*, «comienza con una introducción [...] rítmicamente característica del *jazz-waltz* [...]. Hay una primera sección cuya melodia proviene también del folklore griego y una segunda sección que es un vals-jazz de estilo swing y de forma A-A-B-A». I *Kritis*, el quart moviment, «no es más que la repetición de las dos últimas secciones del primer movimiento y alude nuevamente al folklore griego, concretamente a un baile o danza típica griega de la isla de Creta» (Extret de www.adolphesax.com/).

Sevilla, Isaac Albéniz, 1886. Arranj. Daniel Carbonell

Forma part de la *Suite Espanyola* (op. 47), obra formada per vuit peces per a piano: *Granada (Serenata)*, *Cataluña (Curranda)*, *Sevilla (Sevillanas)*, *Cádiz (Saeta)*, *Asturias (Leyenda)*, *Aragón (Fantasía)*, *Castilla (Seguidillas)* i *Cuba (Nocturno)*, i està escrita en 6/8 ja que segueix les característiques de les sevillanes-seguidilles.

Cocktail 1 (moviments 1 i 2), Jérôme Naulais, 1988. Arranj. Jaume Aguza

Cocktail 1 és una suite per a cinc trompetes amb tres moviments.

Music Box, Jordi Molina, 2002

Peça per a quartet de tenores, que amb aires de danses catalanes evoluciona entre jocs harmònics i entrades progressives de les veus.

Cançó per l'Eva, Jordi Molina, 2002

Peça per a quartet de tenores, de melodia dolça i inspirada, amb interessants harmonies i picats que creen un clima relaxant.

En un mercat persa, Albert William Ketèlbey, 1920. Arranj. Daniel Carbonell

Obra musical descriptiva d'un dia en un mercat oriental, formada per deu quadres: *Els camellers arriben*, *Els captaires demanen almoïna*, *La princesa arriba al mercat*, *Els acròbates*, *Els encantadors de serps*, *El califa passa pel mercat*, *Tornen els captaires*, *La princesa se'n va*, *Els camellers continuen el seu camí* i *El mercat queda solitari*.

Daft Punk, Pentatonix, 2015. Arranj. Jordi Mestres

Remescla (*mashup*) que el quintet de veus *a cappella* Pentatonix va fer d'algunes peces del grup de música *house* i *synthpop* Daft Punk.

Gralles dolces: Jaume Aguza i Jordi Mestres

Gralla baixa: Pau Puig

Gralla subbaixa: Daniel Carbonell

PEÇA COMUNA

Submarino Malvado, Jaume Vidal i Vidal, *Carboner*, aprox. 1981

Jaume Vidal i Vidal, a més del renom de *Carboner*, també tenia el de *Maestro*, i fins i tot alguns grallers es referien a ell com el *Vidales*. A l'hivern acostumava a anar molt abrigat i amb un barret de tipus rus, i gairebé només se li veia el nas, que era força prominent.

A principi dels anys vuitanta, en una trobada de grallers a Altafulla, va sentir que els germans Blanch l'anomenaven *Submarino*, però no va dir res. El nou àlies es va escampar arreu del món graller i a la següent Festa Major de Vilafranca va repartir fotocòpies d'una nova peça de la seva autoria anomenada *Submarino Malvado* entre les colles de grallers, tot dient que estava dedicada als grallers d'Altafulla. Joan Albert Blanch diu que això *Malvado* li deien al Vendrell perquè anava a tocar amb la Colla Vella dels Xiquets de Valls, i en aquelles èpoques eren grans rivals dels Nens del Vendrell.

